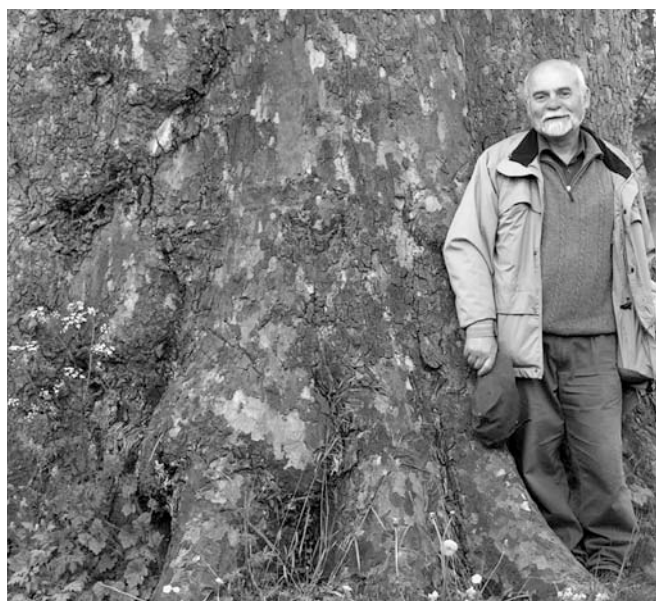

FRANTIŠKOVA ALEJ – OBNOVA JEDNÉ CESTY V KRAJINĚ

JITKA TREVISAN

Ortofoto Františkovy aleje, obloukovitý průběh zvoleného místa pro obnovu cesty a výsadbu aleje, západně od Mšena

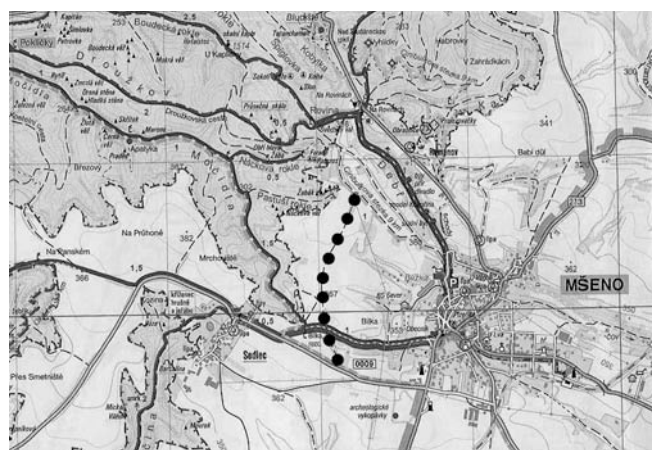
JAK TO VŠECHNO ZAČALO

Na začátku byla smutná událost, před rokem ze zahradnického světa nečekaně odešel František Smýkal, který jej po celý svůj život v mnoha rovinách spoluvytvářel a byl jeho samozřejmým aktérem. Pro mnohé byl více než kolegou, stovky žáků provázal po dvacet školních let na Mělníku a nejen tam. Sestra Jana a já jsme navíc ztratili milovaného otce. Útěchou nám měly být stovky lidí, kteří jej přijeli doprovodit na poslední cestě.

Jeho studenti tehdy pocítili potřebu svému „profesorovi“ vzdát hold, poděkovat za vše, co jim předal. Vysadit jeden strom, to se zdálo málo, vznikla tak idea aleje. Františkovy aleje. Okamžitě začalo hledání vhodného místa a příznivých okolností.

FRANTIŠKOVA ALEJ VE MŠENĚ

Ve Mšeně je František se svou ženou pochován, jezdil sem s rodinou za prarodiči, léta pracovali společně v sadu, trávili zde velkou část života. V domě po prarodičích, kde se vše odehrávalo, dnes bydlím a spolu s manželem máme čest se o sad teď starat my.

Označení průběhu Františkovy aleje na turistické mapě CHKO Kokořínsko

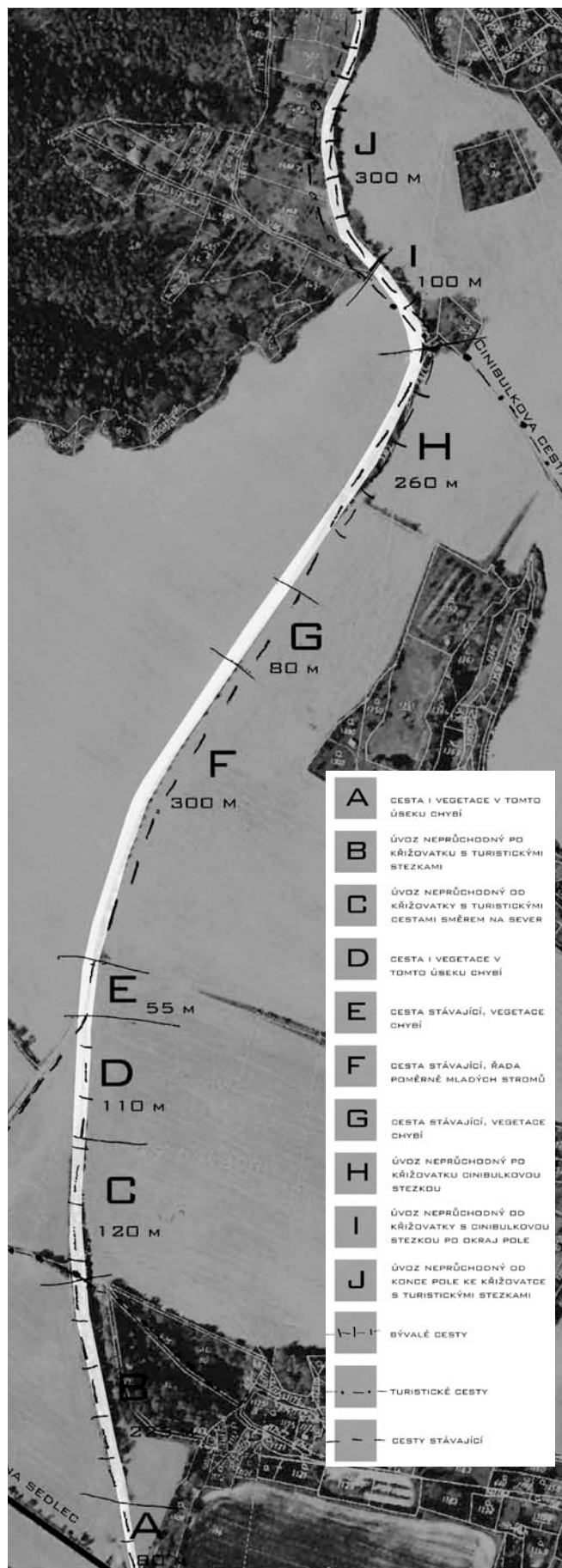
Město Mělník na výzvu studentů nereagovalo, rozhodli se tedy oslovit starostu Mšena Martina Macha. Tehdy se právě diskutovalo o obnovování cest v krajině, a tak starosta nápad studentů okamžitě podpořil. V ten moment oslovili mne, abych pomohla hledat vhodné lokality. Ve Františkově duchu by bylo snažit se obnovit cestu v krajině, cestu pod stromy, kudy zase mohou chodit lidé, určitě nemůže jít o nějakou tuctovou výsadbu kolem silnice. Komplexní pozemkové úpravy na sebe ve Mšeně ještě asi nechají dlouho čekat, pro pohraniční sudetskou minulost jsou nejasnosti ve vlastnictví příliš velké. Naštěstí má město již přehled o pozemcích, jichž je vlastníkem.

HLEDÁNÍ TOHO PRAVÉHO MÍSTA

František ani jeho rodina za svých pobytů ve Mšeně příliš času na procházky neměli, ovoce ze sadu je zásobovalo na celý rok a prodej do výkupu přispíval do hubené kasy. Studovali jsme staré mapy, hledali v terénu, zvažovali. Brzy jsme vycítili, že pravým místem jsou zbytky cesty po západním horizontu, poskytující neuvěřitelné výhledy. Vše do sebe zapadalo: cesta se vine po vrstevnici, na pomezí humen ještě plných ovocných stromů, polí a nádherných listnatých lesů Kokořínska, zabořuje se do hlubokých hvozdnatých úvozů, kde poskytuje stín i úkryt zvířatům, a opět se vynořuje jako cesta s malou řadou stromů a nabízí proměnlivé pohledy na dominanty města i okolní krajiny, Bezdězy i Říp. Místní výmluvné názvy jsou nadále živé, 1,5 km dlouhá trasa nás vede od Roviny kolem Míčovky, Za horou, Na Bílkách až k bývalému křížku u sedlecké silnice. A co navíc? Nabízí to, co pro procházky trochu chybí. Všechny trasy vedou z obce směrem na západ, pouze jedním směrem, do Kokořínského dolu. Možnost procházek po okruhu a navíc pohodlně po vrstevnici je minimální. Cesta je však na dvou místech přetátá rozoranými mezerami, lány pohltily návaznost, úvozy zarostly, protože již nikam nevedou. Staré vojenské mapy jsou však jasnými svědky, ta cesta tu byla snad odvědy.

JÁDROVÁ SKUPINA INICIATIVY FRANTIŠKOVA ALEJ

Na začátku jsme byli čtyři – členové organizační skupiny, partneři v iniciativě Františkova alej. Každý odjinud a v jiné fázi života, s různými zkušenostmi. Začali jsme vypracovávat harmonogram, dělit si kompetence. Navzájem jsme se skoro neznali, ale byli jsme odhodlaní. Všichni členové jádrové skupiny, Klára Dědová, Jitka Trevisan, Josef Šmíd, Slávek Dašek (později se přidávají Josef a Běla Grábnerovi), jasně deklarují připravenost po celou dobu projektu pracovat dobrovolně. Neměli jsme tušení, jak rychle to půjde, co nás všechno čeká a jaká budou řešení. První, co bylo jasné – je třeba, aby se o akci co nejdříve dozvědělo co nejvíce lidí, které by to mohlo oslovit. Vše šlo ráz na ráz. Vzniklo logo, založila se webová stránka a účet pro dárce. Prvně jsme se představili na konferenci v Luhačovicích 2009. Napsali jsme články do Mšenských novin, časopisu Zahrada – park – krajina, Inspirace, Mělnického deníku. Dokonce o aleji vydala zprávu ČTK! Ale jak takovou cestu začít konkrétně obnovovat? Potřebujeme plán. A dobré partnery.

Stávající stav, zima 2010

KONCEPCE OBNOVY STARÉ CESTY A DRUHOVÉ SLOŽENÍ VÝSADEB

Z důkladných terénních a mapových průzkumů a diskusí vzešla koncepce celé obnovy. Jejím cílem je zachovat a akcentovat krásnou proměnlivost průběhu cesty, přechod mezi městem a krajinou. Zachované smíšené, původně asi ovocné úvozy jsou doplněny stejným sortimentem ve stromovém i keřovém patru, centrální stávající řada mladých javorů a lip je doplněna o druhou řadu, zcela obnovené úseky chybějící cesty dosázeny dvouřadou tradičních třešní. Přechody jsou zformovány nenásilně, přirozeně, plynule. Druhové složení i staré ovocné odrůdy jsou zvoleny tak, aby vyžadovaly minimální péči a poskytovaly kolemjdoucím ovoce a včelám i zvěři potravu během celé sezóny. Srdce architekta si dovolilo neopomenout ani podzimní efekt. Začátky a křižovatky signalizují vzrostlé lípy. Cestou nás potom provázejí břízky, duby, ptačky, divoké hrušně a jabloně, ovocné jabloně, hrušně, švestky a třešně, lípy a javory, špendlíky, trnky, lísky, hlohy, dřínky, brsleny, kaliny a šípky.

POSTUP PRÁCE

V listopadu 2009 vzniklo logo a webová stránka, byla vybrána a radou města schválena lokalita, vše bylo konzultováno s CHKO Kokořínsko a byli osloveni první partneři. V únoru 2010 začaly terénní a mapové průzkumy a analýzy, dendrologické vyhodnocení 1,6 km dlouhé, místy neprůchodné trasy, byly vypracovány žádosti o kácení, včetně vyznačení v terénu. V březnu 2010 jsme požádali o dotaci z Nadace Partnerství a získali ji, následovaly konzultace se zemědělci o možnostech a podmínkách obnovení zoraných úseků cest, a poté první víkendová brigáda na kácení, již se zúčastnilo 25 dobrovolníků a která umožnila neuvěřitelné – zprůchodnění celé trasy. Materiál se na místě rovnou štěpkuje. Otevíráme cílené průhledy do krajiny, objevujeme základy starého kříže. Geometr vytyčuje základní body. V dubnu arboristé ošetřili stávající stromy, opět se kácí a odstraňují porosty. Vše se zřetelím na co možná nejmenší porušení keřového postranního pláště v úvozech, významného pro migraci zvířat, ale i příjemný stín a bezvětrí pro pěšího. V červenci buldozer strhává terénní rozdíly vzniklé letitým přioráváním. V srpnu další brigáda odstranila množství divokých skládek. V září se zajišťoval potřebný výsadbový materiál, dubové lavičky, připravovaly se informační tabule a obnova kříže. V říjnu konečně vytyčení a výsadba. Ve třech hlavních dnech se sešlo pravidelně na 30 nadšenců, počasí přálo, krásné výhledy, dobrá nálada, již tradiční ohně, čas setkávání se.

PARTNEŘI A SPONZOŘI

Základem všeho úspěchu je vůle, jasný cíl, dobrá parta lidí. Ale hlavně komunikace se všemi, koho se to týká. Koho se vlastně konkrétně týká zaniklá cesta v krajině? A kdo jsou klíčoví partneři? Postupně jsme je nacházeli a všude se setkávali s pozitivní reakcí:

- **Město Mšeno.** Vlastníkem všech pozemků je naštěstí město. Stalo se samozřejmě hlavním partnerem a podporovatelem celé akce. Zvláštní díky patří starostovi Martinu Machovi za vstřícný přístup a zaměstnancům údržby města za víkendy, jež nám věnovali.
- **CHKO Kokořínsko.** Celá alej se nachází na území CHKO v bez-

prostřední blízkosti přírodní rezervace Kokořínský důl. Správa CHKO akci okamžitě podpořila, stala se partnerem, byly s ní konzultovány všechny kroky, poskytla finance na informační tabule.

- **Multimedia studio Graphique.** Za partnerskou cenu ztvárnilo logo, zpracovalo strukturu webu a poskytlo další podporu.
- **1. zemědělská a. s. Chorušice.** Je třeba vyzdvihnout překvapivě pozitivní přístup zemědělců, kteří okolní pole obhospodařují. Souhlasili se změnou obslužnosti, přerušením honů v místech obnovovaných zaniklých úseků cest, dokonce nabídli zapůjčení těžké mechanizace, kterou jsme využili při stržení výškových rozdílů po dlouholeté orbě.
- **Arboeko.** K výsadbě je zapotřebí rostlin. Koncepce obnovy a doplnění výsadby ve Františkově aleji pojala široké spektrum domácích dřevin. Školka Arboeka zaštitila jejich obstarání a sponzorovala transport a navíc darovala tři vzrostlé solitérní lípy.
- **Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu.** Společnost poskytla projektu hlavně informační platformu, umístila na své webové stránce logo aleje a informace o všech brigádách, publikovala články v časopise Zahrada – park – krajina a je přístupná diskusi o dalších možnostech společné propagace projektu, který by mohl být inspirací pro další obce či aktivisty.
- **Svaz zakládání a údržby zeleně.** Ve svém časopise Inspirace publikoval článek a podpořil samotnou výsadbu konáním praktického kurzu v rámci profesního vzdělávání.
- **Treewalker.** Arboristé ošetřili stávající stromy.
- **Safe Trees.** Firma digitalizovala a vyhodnotila stávající stav, zpracovala návrh na kácení, podklady pro povolení kácení pak zpracovali Josef a Běla Grábnerovi.
- **Staré odrůdy.org/Ovocná školka Bojkovice.** Poskytli konzultace a dodali staré krajové ovocné odrůdy.
- **VOŠ zahradnická Mělník.** Byla odborným garantem následné péče v rámci praktické výuky.
- **Středočeské vodárny.** Poskytli cisternu s užitkovou vodou při výsadbě.
- **Příroda-zahrada.cz.** Poskytnou a nainstalují budky pro ptáky.

FINANCOVÁNÍ – DOTACE – SBÍRKA

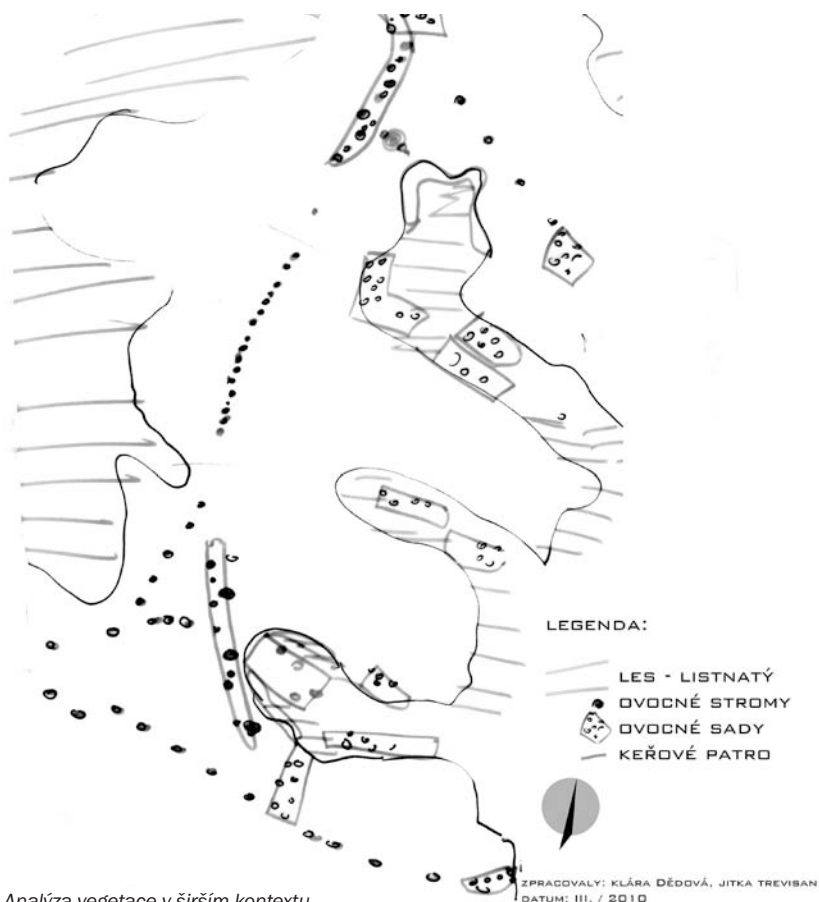
Jen snaha a pracovitost by nestačily... Město Mšeno úspěšně požádalo o dotaci Nadaci Partnerství v Programu Strom života za finanční podpory SFŽP ČR a MŽP. Členové jádrové skupiny Františkova alej vypracovali k žádosti potřebné projektové podklady. Z dotace téměř 100 tisíc korun mohla být financována většina potřebného materiálu. Zbytek prostředků (30 tisíc korun) pochází z veřejné sbírky (všem dárcům srdečně děkujeme!) a z technické podpory města. Vše ostatní poskytli velkorysí partneři a spousta jednotlivých dobrovolníků, kteří přispěli poskytnutím nejrůznější mechanizace, ale hlavně neutuchající chutí do fyzické práce.

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

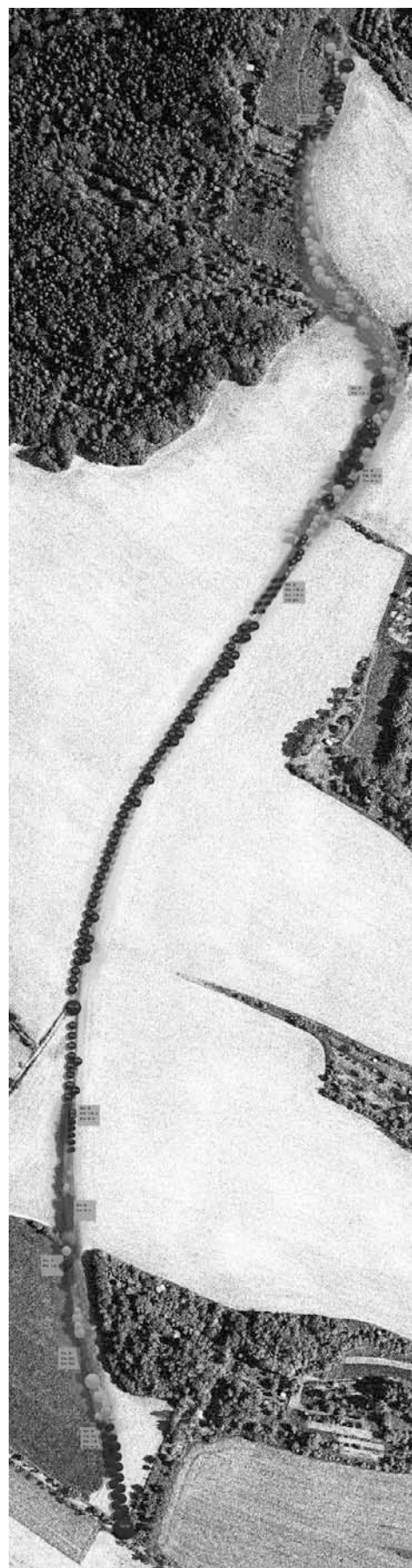
STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Analýza vegetace v širším kontextu

Analýza pohledů a dominant

Osazovací plán

Stav na podzim 2009: chybějící úseky cesty, nová cesta se vytvořila souběžně nad neprůchodným úvozem, místy cestu lemuje řada mladých stromů

Dochované segmenty úvozové cesty bylo třeba proklesat, aby se staly průchozími

Pracovní víkend, březen 2010 – kácení, zprůchodnění úvozů

Pracovní víkend, březen 2010 – nález základního kamene v místech bývalého kříže na rozcestí

Po prvním kácení

Po průklestu úvozů se objevily poklady v podobě krásných starých stromů

Po zprůchodnění se na povrchu objevují divoké skládky

Geodetické vytyčení cesty v poli, některé úseky byly zcela zničeny, rozorány, čekají na zcela nové založení

Na jaře zemědělci již neoseli části pole na bývalých a opět budoucích úsecích cesty

Nadměrné terénní nerovnosti v podélném profilu cesty po letitém přiorádění srovnal partner projektu – 1. zemědělská a. s. Chorušice

Prokletěná cesta vede i nádhernými hlubokými úvozy ve stínu a bezvětrí, pod starými ovocnými stromy s keřovou clonou

Příprava na výsadbu

Výsadba v říjnu 2010, pohled od aleje k městu

Výsadba v říjnu 2010, pohled od aleje k městu

ALEJ A LIDÉ

„Uvidíme se v aleji“ – místo příjemných setkávání zahradníků i jejich kamarádů „nezahradníků“, krásné místo, přátelská atmosféra, dobrý pocit ze smysluplné a okamžitě viditelné práce. Při ohýnku zazněly historky a vzpomínky na Františka, při mnohých pracích se živě diskutovalo, jak by to asi dělal on. Nakonec vyvstala otázka jak dál, kterou cestu budeme obnovovat jako další?

Kdyby se nám ještě podařilo motivovat a zapojit více místních... Není pro ně jednoduché pochopit, že i toto je pro obec „dobrá investice“... Naštěstí pro alej i pro Mšeno byl v těchto ko-

munálních volbách znovu zvolen starostou Martin Mach. Ve veřejných diskusích musel práce na aleji mnohdy hájit. Dovolují si jej citovat:

„Františkova alej pro mne znamená druh projektu, společnou práci v komunitě, tak jak ji mám rád. Je to péče o rozvoj obecního majetku. Ale hlavně se jedná o první projekt obnovy historických krajinných struktur široko daleko. Jakmile alej dokončíme, doufám že se hned pustíme do obnovy dalších cest. A co mi jako první vytane na mysl, když se řekne Františkova alej? To je jednoduché. Procházka...“

První terénní průzkumy, leden 2010 – iniciátoři Františkovy aleje Slávek Dašek, Klára Dědová, Josef Šmíd

Dendrologický průzkum, J. a B. Grábnerovi

První brigáda v březnu 2010, je nás 25!

Františkovy dcery Jitka Trevisan a Jana Skalová

Pan starosta Martin Mach vždy přiložil ruku k dílu

Materiál se přímo na místě štěpkoval pro další použití v aleji

Pracovní víkend, květen 2010 – severní část aleje, zapojují se Františkoví studenti i Mšenští, děti objevují tajemství pod korunami

Po zprůchodnění cesty se objevují divoké skládky – úklidová brigáda v srpnu 2010 s 25 dobrovolníky

Zaměstnanci města vyrobili vytyčovací kolíky

Přes vzrostlou kukuřici je marno hledat výhledy, a to po několik měsíců!

Výsadba v říjnu 2010, tři dny a na třicet dobrovolníků!

Rostlinný materiál je třeba řádně označit

Hloubení jam na kraji polní cesty je dřina, Tereza dorazila na všechny brigády až z Olomouce, přivezla syrečky i sladké...

Středočeské vodárny poskytly cisternu s užitkovou vodou, odtud se ale musí nosit ručně

Pan Havel z odboru pro rozvoj města MÚ Mšeno a Jitka Trevisan konzultují vytyčený průběh výkopu pro ČEZ

Výkop pro pokládku kabelů ČEZ, od června dodnes nezasypan

KDE NASTALY PROBLÉMY

Pravda, hlavně z počátku spojovala lidi na projektu vzpomínka na Františka Smýkala, už z tohoto důvodu na mnoha místech chtěli záměr podpořit. Nemyslím si však, že by to byl důvod zásadní. Když se totiž sejde několik motivovaných lidí, je obnovování cest v krajině, sázení stromů, nalézání a znovuvztyčení křížů obohacujícím zážitkem a procesem, který není zase tak těžké dostat do pohybu. Bylo až k neuvěření, jak pozitivně a rychle reagovaly všechny oslovené instituce a osoby. Je pouze třeba vyjít si vstříc a snažit se skloubit potřeby a možnosti těch, kteří se v krajině pohybují. Mluvit nejen s ochránáři, ale hlavně s majiteli pozemků a jejich správci, se zemědělci. Možná nebude jednoduché alej ubránit – byli jsme i vedením partnerské zemědělské organizace upozorněni, že mnozí řidiči strojů – zvláště ti, co přijíždějí na sklizeň externě – nemají pro takové záležitosti potřebnou jemnost vnímání. Prozatím největší „neřízenou střelou“ však byl ČEZ. Pokládka kabelu v severní třetině aleje se

zprvu jevila jako šťastná shoda náhod. Z krajiny zmizí dráty, o práci na zprůchodnění se podělíme. Podařilo se nám s městem dokonce prosadit ruční výkop a minimalizaci požadovaného profilu. K prvnímu červnu byla alej připravena – ale dodnes není výkop zasypán. Můžeme jen doufat, že vegetace s odkrytými kořeny přežije červencová vedra, srpnovou vodu, říjnové mrazíky... Přes veškeré dohody a partnerské vztahy jsme na některé správce sítí všichni krátcí...

CO NÁS JEŠTĚ ČEKÁ

Do roka a do dne od vzniku nápadu je Františkova alej skoro hotova, světlé kůly u vysázených stromů signalizují už na dálku zásah člověka, ale i dobrý počín. Již během brigád a hlavně ihned po výsadbě začali výletníci prozkoumávat novou trasu. Na jaře, snad při květu třešní, kdy je Kokořínsko nejmilejší, bychom alej rádi slavnostně otevřeli. Do té doby na nás ještě čeká dost práce, opětne čištění znovu a znovu se objevujícího odpadu z divokých skládek (lákačích místní divočáky), příprava a osev nových úseků cest, případná dosadba, osazení informačních tabulí a laviček, obnova kříže. Přes zimu se chceme společně s vedením města zamyslet nad zajištěním průchodnosti a neprůjezdnosti. Budeme s Klubem českých turistů konzultovat možné nové značení cest, případně zavedení cyklostezky a také zvažovat možnost zákazu vjezdu. Hlavní ale bude, aby cestu používali místní obyvatelé a rekreanti. Pro jejich motivaci a informovanost chceme vytrvat v neutuchající propagaci. Od počátku je také průběh celé akce pečlivě dokumentován, dva studenti z nedaleké filmové školy ve Skalsku k ní dokonce jako svou závěrečnou práci vytvoří dokumentární film. Co víc: od začátku jsme vnímali, že tato alej je symbolická, že zastupuje typické situace pro každický katastr v naší zemi. Je to téma, které Františka bytostně zajímalo, do něhož se snažil uvádět mladé. Téma, které se zatím bohužel příliš neobjevuje mezi prioritami ve volebních programech. Všude kolem nás jsou bývalé cesty, přerušené minulým režimem. Pamětník ještě pamatuje a citlivé oko odhalí stopy v krajině. Doufáme, že příběh Františkovy aleje bude inspirací pro následovníky.

Další zprávy o aktuálním dění kolem aleje čtete na www.frantiskovaalej.cz, kde se dozvíte i číslo bankovního účtu – za každou podporu budeme vděční.

Od aleje se otevírá pohled na město Mšeno s dominantou kostela sv. Martina se hřbitovem, kde leží František. Od jeho hrobu je vidět zpět do krajiny a na alej

Vítek, Františkův vnuk, chodí jezdit na koni do vedlejší Stránky, testuje „průjezdnost“ aleje

Tento projekt byl vytvořen za finanční podpory SFŽP ČR a MŽP.

Ing. **Jitka Trevisan** absolvovala Zahradnickou fakultu MZLU v Lednici, pracovala v Curychu u Kienast-Vogt-zahradni architekti, pak vedla studijní obor používání rostlin na oddělení životního prostředí a přírodních zdrojů na Vysoké škole Wadenswil ve Švýcarsku, vyučovala na katedře zahradní a krajinné architektury na Fakultě agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů ČZU v Praze. V r. 2009 založena kancelář trevisan atelier+. Kontakt: atelier@trevisan.cz.

Snímky: archiv Františkova alej.cz, Klára Dědová, Monika Paďourová, Jitka Trevisan, Tereza Pěnkavová, Josef Grábner